

Katedra dokumentární tvorby

Posudek teoretické diplomové práce – bakalářské

Autorka práce: **Jan Šolc**

Název práce: **Zobrazování Romů a práce se stereotypy v dokumentárním filmu**

Posudek vedoucího práce

Autor (jméno, příjmení, pracoviště): **Petr Kubica, KDT FAMU**

Hodnocení obsahu a výsledné podoby teoretické diplomové práce:

Vhodnost zvoleného cíle a přístupu práce **Hodnocení B / Autor**, vycházející z vlastní životní zkušenosti a tvůrčího zájmu, zkoumá zobrazení Romů v českých dokumentárních filmech posledních let s tím, že jeho hlavním cílem je pojmenování možných stereotypů ve snaze vyvarovat se jim a přistupovat ke všem postavám bez předsudků.

Relativní úplnost zpracované literatury ke zvolenému tématu **Hodnocení C / Diplomant** využívá odbornou literaturu pro vymezení pojmu „stereotyp“, nicméně v další analýze a ve svých závěrech se opírá především o svoji nabytou zkušenost.

Schopnost kriticky vyhodnotit a použít odbornou literaturu **Hodnocení B / Poznatky**, které získal četbou, autorovi jistě pomohly při přípravě otázek respondentům i při jeho průběžných úvahách o zjištěné skutečnosti.

Logičnost struktury práce, souvislost jejich kapitol a jejich proporce **Hodnocení B / Práce** má srozumitelnou strukturu. Autor zdůvodňuje, proč si téma práce zvolil a po shrnutí základních informací připraví otázky pro respondenty, jimiž jsou současní čeští dokumentaristé (resp. autoři natáčející filmy v české produkci). Odpovědi autor průběžně shrnuje a komentuje. Závěr je pak osobně laděným shrnutím poznatků.

Jazyková a stylistická úroveň práce **Hodnocení C / Pro práci** je charakteristický osobní tón, který vyplývá ze zaujetí tématem práce. Autorovy myšlenky někdy působí nedotaženě a příliš rozbíhavě, což může být daň z časové tísně při dopisování práce. O ní také svědčí v textu zapomenuté přípravné poznámky.

Dodržení citační normy (pokud se v textu opakovaně vyskytují přejaté pasáže bez udání zdroje, práce nemůže být doporučena k obhajobě) **Hodnocení A / Přílohou práce** je přepis všech rozhovorů, z nichž autor ve vlastním textu cituje správně.

Obrazové přílohy v dostatečném rozsahu, oprávněnost a vhodnost příloh, grafická úprava **Hodnocení A / Přepisy autorových rozhovorů s dokumentaristy jsou důležitým pramenem. K teoretické práci nejsou připojeny obrazové přílohy.**

Původnost práce, přínos k rozvoji oboru **Hodnocení B / Jan Šolc si zvolil důležité téma a bezesporu vykonal záslužnou práci při jeho zpracování, kdy v rozhovorech s jinými dokumentaristy zkoumá možnosti stereotypů při zobrazování romských aktérů s důrazem na jejich lidský postoj a tvůrčí přístup.**

Celkové hodnocení diplomové práce (A-F) Navrhují hodnocení „B“

(vysvětlivky hodnocení: A = výborný výkon převyšující daná kritéria, B = nadprůměrný výkon s minimem chyb, C = průměrný výkon s přijatelným počtem chyb, D = přijatelný výkon s větším počtem chyb, E = výkon vykazující minimální naplnění kritérií, F = nepřijatelný výkon)

Doporučení:

Vlastní slovní hodnocení teoretické diplomové práce obsahuje odstavec shrnující obsah práce a její závěry; rozvádí detailněji hodnocení dílčích kritérií uvedených výše, zejména zdůvodnění známek D, E, F; vyzdvihuje přednosti práce, zvláště v případě hodnocení A, B; formuluje otázky, k nimž se student/ka musí při obhajobě vyjádřit; na závěr uvádí jednoznačné vyjádření, zda autor prokázal či neprokázal schopnost samostatné tvůrčí činnosti ve své oblasti výzkumu, zda jeho práce splňuje či nesplňuje požadavky standardně kladené na diplomové práce, zda vedoucí/oponent práci doporučuje či nedoporučuje k obhajobě a jakou známku navrhuje. Slovní hodnocení má typicky rozsah 1 normostrany; v případě práce bez výtek může být i kratší. U prací, kde není co vytýkat, je namístež položit doplňující otázku ve smyslu, kam by uchazeč pokračoval v dalším výzkumu.

Vlastní slovní hodnocení teoretické diplomové práce:

To, jak byli a jsou zobrazováni Romové v českém filmu, je téma, které překračuje filmologické hranice ke kulturně-historickým, politickým, sociologickým, antropologickým či etnografickým studiím. Tyto i další vědy musejí zkoumat, zda Romové nejsou předměty jak stereotypních konstrukcí, jež vycházejí z pohledu takzvané většiny na menšinu, tak z něho odvozeným přístupem samotných Romů, nabízejících svůj obraz, který se od nich očekává. Tato dvojitá hra, kdy někdo je někým nějak viděn a někdo se nějak ukazuje, je významnou linkou českého dokumentu po roce 1989, přičemž samotné filmy v sobě zahrnují zachycený dobový stav sociálního světa i obraz ducha, jenž představuje opět dobově podmíněnou imaginaci i klíše. Přítomnost stereotypů ve způsobu, jakým jedna skupina lidí vnímá skupinu druhou, je fenomén starý jako čas a film a další druhy umění historicky přispěly k vytváření stereotypů o Romech. Postav cikánů, kočovníků, věštkyň, muzikantů i zlodějů, najdeme v české kultuře nespočet, stačí připomenout jediný román Karla Hynka Máchy (1835) a jeho filmovou adaptaci Karlem Antonem v němé éře (1921). Pro dějepis českého filmu by jistě bylo přínosné hluboké zkoumání toho, jak filmy modelovaly postavy Romů a jak je etablovaly v českém skupinovém vědomí v jakési ikonografické transakci, kde podstatnou roli hrály právě stereotypy. Stereotyp do jisté míry souvisí se sociální identitou, kdy sebepojetí jedince vychází ze skupin, jichž je jedinec členem, a pro něž je určující sdílení podobných vlastností a společný smysl pro jednotu. Problém nastává, když se z identity, jež může být sociálním stereotypem ve smyslu souhrnu úsudků, vyvozují předsudky, které mají negativní dopad na život člověka. Zatímco stereotyp náleží do oblasti sociálního vnímání (ve smyslu utváření si dojmu o druhých), tak předsudek se projevuje konkrétními postoji a diskriminace se promítá do určitého, skutečného jednání. „Etnické stereotypy mají většinou své kořeny v minulosti a jejich

proměnlivost v čase bývá minimální, protože se předávají mezigeneračně na principu zprostředkované zkušenosti získané v průběhu socializace jedince, a také principem tradice," píše Renata Weinerová v knize Romové a stereotypy, z níž diplomant ve své práci také vychází. V evropských zemích představují Romové jednu z nejvíce diskriminovaných etnických minorit. Žijí ve špatných podmínkách, trpí segregací, nízkou úrovní vzdělání a vysokou nezaměstnaností. Českému dokumentu slouží ke cti, že si toto vše uvědomuje a od devadesátých let se na destigmatizaci Romů významně podílí. – Student Jan Šolc pracuje v nízkoprahovém centru, kde se denně setkává s dětmi z vyloučených a nefunkčních rodin. Klub navštěvuje převážně romská mládež. Dle jeho slov „pocítil záchránu nutnosti o tom, co se mladým Romům děje a co prožívají, natočit dokumentární film.“ V osobněji laděném úvodu práce pak popisuje dilemata při úvahách o tom, kdy by „takový film mohl být neetický a problematický“. S pomocí odborné literatury pak terminologicky vymezuje pojem stereotyp, především ve vztahu k Romům, ať už jsou to anticikánské stereotypy nebo stereotypy pozitivní neboli romantizující, a pokládá si důležitou otázku, do jaké míry může či nemůže natáčet a prezentovat Romy, aby jejich vyobrazení bylo etické, tedy jak eticky správně točit o Romech, aby neprohluboval stereotypy. Aby o této otázce mohl hlouběji přemýšlet rozhodl se pro poznání získané sdílenou zkušeností. Vybral si skupinu českých dokumentárních filmů, které aktuálně zachycují situaci Romů, připravil si otázky pro rozhovor a oslovil jejich tvůrce. S šestici dokumentaristů a dokumentaristek, Mirou Erdevički, Verou Lackovou, Tomášem Kratochvílem, Robinem Kvapilem a spoluautory Martinem Chlupem a Petrem Kačírskem, vede rozhovory a poznatky z nich shrnuje v podkapitolách, věnovaným dílčím otázkám. Rozebírá důležitá témata, přičemž se nesoustřeďuje jen na ta týkající se stereotypů, ale i na motivace tvůrců zabývat se romskou problematikou. Tuto zkušenost průběžně vztahuje ke své představě filmu na toto téma a dospívá k tomu, že při práci na něm musí pamatovat na tři principy: na pozvolné rozpouštění stereotypů, na vysvětlování sociálního vyloučení a na to, že nesmí podléhat romantizujícím stereotypům. Bohužel práci chybí hlubší závěr, který by na pozadí osobní zkušenosti zúročil vykonanou práci. Navzdory tomu a s přihlédnutím k autorově zaujetí tématem a jeho pracovitosti, jejímž dokladem je příloha, shrnující obsáhlé rozhovory, které samy o sobě jsou svědectvím o přemýšlení českých dokumentaristů nad jedním tématem, s vědomím cesty, kterou student Jan Šolc vykonal za poznáním, přínosným pro jeho budoucí tvůrčí praxi, navrhuji hodnocení „B“.

Datum: 29. 2023

Podpis: 